

ELLENPONTOK

9.

1983

Az ELLENPONTOK szamizdat folyóirat. Megjelenése alkalomszerű. Célja a kelet-közép-európai emberi jogfosztottságnak - s ezen belül az erdélyi magyarság politikai, gazdasági, kulturális elnyomásának - ismertetése. Szerzőink nevét nyilvánvaló okokból nem közölhetjük, kivéve ha külföldön már névvel megjelent szövegek újraközléséről van szó. Kérjük olvasóink támogatását e próbálkozásunkban; kérjük, olvassák, és másokkal is olvassassák el e folyóirat számait.

□

Folyóiratunk szerkesztése és sokszorosítása Erdélyben történt; 1983 januárjában.

(Ara-Kovács Attila)

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik szolidaritásukról biztosították folyóiratunkat, és elítélték a román politikai rendőrség ellenünk folytatott brutális akcióját.

Ugyanakkor értesítjük olvasóinkat, hogy az ELLENPONTOK 10-es számában megkezdjük e hatósági erőszak dokumentumainak közlését.

TARTALOM

EGYÉRTELMŰ JELEN – ÉRTELMETLEN JÖVŐ	5
DOKUMENTUMOK	
DR. EMIL DANDEA: Erdély sérelmei és a kisebbségi kérdés	8
CENZÚRÁN INNEN	
Az RKP decemberi ún. “nemzeti konferenciájának” visszhangjai	
Tiltakozunk	16
... minden romániai magyar lélek nevében	17
Románia az anarchia jegyében	20
ÁLLÍTÓLAG	22

Egyértelmű jelen - értelmetlen jövő

Mivel nagyon sokáig Romániában a kisebbségek, s ezen belül elsősorban a számarányát tekintve legnagyobb, a magyarok elnyomása különösebb politikai akadályba nem ütközött, a hatalomnak ideológiai indokokra nem volt szüksége, hogy intézkedéseit alátámassza, hogy a külföld előtt ezeket az intézkedéseket kellő mértékben elfedje, hogy a magyarság és a többi kisebbség természetes gyanakvását és jogos indulatát elaltassa. A román állam *mindent* megtett, s a kisebbségi ember ezzel tökéletesen tisztában volt, hallgatott, s megpróbálta emberi jogait átlopni válságos korszakainak labirintusán.

Az erdélyi magyar tudat és lét lopott áru! Törvénytelenül birtokolja az itteni ember, hisz jószerevével már évtizedek óta fölfüggesztettek minden olyan törvényt, amely létét és identitásának ismérveit nemhogy garantálta, de egyáltalán eltúrte volna.

Ideológiai felhangok, amelyek többnyire demagóg szónoki fogások maradtak, csak az utóbbi húsz évben játszanak némi szerepet az erdélyi magyarság sorsát érintő román hatalmi megnyilatkozásokban. E tény arra enged következtetni, hogy a kisebbségek létét garantáló és meghatározó törvények a mai Romániában kizárólag az ideológia szférájához tartoznak, problémájuk ideológiai kérdés csak, és nem lehet, nem szabad szerephez jutniuk a gyakorlati politikában. Ezzel párhuzamosan viszont a hatalom azonnal megtette azokat a - hatásaiban és gyökereiben már nem csak ideológiai, de nagyon is gyakorlatias - ellenintézkedéseket, amelyek a megfogalmazott jogok és elvek reális kivitelezését minden esetben megakadályozták. Ilyen ellenideológiának számít - többek között - a románság társadalmi, kulturális és személyi felsőbbrendűségének koncepciója, valamint az ún. "belügyekbe való be nem avatkozás" dogmája. Mindkettő azonos, hamis, de léteben mégis sok mindent valóban érzékeltető alapállásból indul ki; az első révén a mai román nemzeti-nacionalista törekvés saját értékeit az által próbálja érvényre juttatni, ill. dominánssá tenni, hogy minden más értéket elpusztít, vagy legjobb esetben vehemensen tagad.

E mai rendszer szélsőséges arroganciája is erre vezethető vissza, de meg kell mondani, hogy ez nem egyszerűen egy "román" magatartás jellemző paradigmája, hanem logikus következménye azoknak a tudati rögzödményeknek, amelyek közel negyven éve az ország sorsát irányítják. Egy osztály lesöprése a történelmi színtérről, s a megmaradó osztályok kifosztása igen jó alapiskolát jelentett azok számára, akik most, etnikai közösségek kifosztása, elnyomorítása után azok egzisztenciáját akarják megtörni.

A belügyekbe való be nem avatkozás viszont, melynek egyetemes nemzetközi jogi hatályát természetesen senkinek sem jut eszébe helyteleníteni, egy ilyen politikai szándék szolgálatában olyan veszélyes lehetőségeket rejt magában, amelyek a következetesség törvényei alapján *minden esetben* tömegmészárlásokhoz, vagy jelen esetben a román hatalmi gyakorlat magyarelles arroganciájához vezetnek. Az a "nemzetközi jog", melynek érvényét a mai román hatalom elismeri, s amely a belügyekbe való be nem avatkozás román gyakorlatát szentesíteni *tudja*, épp a jog jelenlétét nélkülözi, azét a jogét, amely a belső gyarmatosítás, a belső üldözések, a belső terror ellenpontja lehetne. Külpolitikailag pedig e jog tiszteletének hiánya jellemzi azokat az országokat is, amelyek hanyagságból, külső kényszerből vagy belső egyensúlyuk vélt védelméből kifolyólag e demagógiát magukévá teszik.

Az emberi jogok egyetemesek. És egyetemesek ugyanakkor az emberiség ellen, az emberi jogok ellen elkövetett terrorakciók is. Az államterror nem belügy; egy államnak, amelynek

egész létét az jellemzi, hogy saját polgárai ellen hisztérikus hajszát indít, nem lehetnek belügyei. E jogsérelmek szempontjából pedig különösen nem.

□

Románia történelmében a jelenlegi szakaszt egyfajta elfordulás jellemzi attól az ideológiától, amely a kisebbségek megsemmisítésének belső célzatosságát próbálta leplezni. Okai ennek föltehetően a magyarság aktivizálódása s nemkülönben az elégedetlenség növekedése a románság körében. Következménye pedig az olyan irományok megjelenése, mint a Lăncrănjan könyv.

Az okokról nem akarunk itt bővebben szólni, hisz efféle oknak számít folyóiratunk egész létezése. Annál több mondanivalónk van viszont a következményekről, amelyek más - de nem kevésbé fontos összefüggésekben szemlélve - szintúgy maguk is okként szerepelnek.

Lăncrănjan könyvének megjelenését a magyarság ostobább, vagy mondjuk úgy, hiszékenyebb része, valamint azok, akik reménytelenül rá vannak utalva - saját álláspont híján - a mindig aktuális közhangulatra, akként fogadták, mint az RKP funkcionáló elveinek, ideológiájának direkt megsértését. Ezek nem vették észre, hogy lemaradtak az épp "autentikus" hullámhosszról; az RKP már nem bibelődik a látszatokkal, s az elérendő cél érdekében már nyíltan kívánja hirdetni azokat a célokat, amelyek az ország vélt legjobb nemzeti jövőjét a mához közelebb idomíthatnák. Azok, akik nem látták át a román rendszer korszakváltó elhatározását, teljes súlytalanságukat és egész politikai impotenciájukat latba vetve kiáltoznak a cenzúra után. Most nem azon az erkölcsi tényen akarunk olcsón keseregni, hogy mennyire groteszk egy létében megnyomorított etnikai közösség, illetve néhány épp, hogy tébtábolva élő entellektüelének harca, hogy helyreállítsa a cenzúra sérthetetlenségét; vagy hogy mennyiben tekinthető szégyenletesnek, aljasnak egy olyan törekvés, hogy a magunk cenzúra nyomorította kelepécénkbe másokat is belerántsunk. Épp ellenkezőleg. Annak fontosságát akarjuk itt hangsúlyozni, mely szerint Lăncrănjan könyve e korszakváltás tényszerű, megfogható bizonyítéka, s nagyon is biztos alap arra, hogy saját ellenideológiánkat e tényszerűséggel megtámogassuk. Lăncrănjan könyve nem egy torzított valóság; Lăncrănjan könyve az a program, amely saját romániai valóságunkat nagyon hűen tükrözi, s egyben e valóság jövőelemeit is tartalmazza. Hogy egyesek a jövőt csak boldognak és rózsaszínűnek tudják látni, azok magukra és arra a manipulatív ideológiára vessenek, amely épp most vált korszerűtlenné Romániában. Lăncrănjan olyan jelent és jövőt fest, amilyen jelennel bírunk, és amilyen jövőt a Román Kommunista Párt nekünk szánt: sötétet és pusztítót, pogromokkal, és nem csak kulturális kiirtással.

A Lăncrănjan könyv volt az első jel, amely a látszatmegbékélés ideológiájával telített kor romániai alkonyát bejelentette. De téved az, aki ebben az ideológiában csak a látszattoleranciát látja, s nem egy reális terror megelőlegezését. Ez tévesztette meg az erdélyi magyarság legtöbb tagját, mint ahogy Lăncrănjan könyve most a románságot igyekszik megtévesztve biztosítani arról, hogy csak a magyarok végnapjai következnek, a terror, a kizsákmányolás kizárólag csak ellenük - mi ellenünk - irányul. A szerves kapcsolat, a szándék azonossága éppúgy megvolt a párt egykori ideológiája és jelenlegi gyakorlata között, mint ahogy az RKP egykori látszattoleráns alapállása is azokon a két háború közötti polgári demokrata hagyományok által kódosított fondorlatokon nyugodott, amelyeknek egyetlen céljuk az volt, hogy egy eljövendő nagy leszámolás tényét az áldozat és a világ tétlen közömbössége elé kellő manipulatív formában tudják tálalni. Az egykori román parlament annak a politikai gyakorlatnak volt a nyugati demokráciák számára megfelelővé tett fedőszerve, amely végső fokon *csak "Antonescu versus Vasgárda"* lehetőségekben

gondolkodott és reménykedett. Nem igényel tágabb bizonyítást, hogy persze semmi különbség nem volt a jelzett “alternatívák” között..

Eme atavisztikus összefüggések tisztázására közöljük jelen számunkban *dr. E. Dandea* parlamenti felszólalását, mely tapasztalatainkat nem csak a tekintetben gyarapította, hogy a jelen ideológiai vagy ideológiafosztó tendenciái mindig is e nemzeti ellentétek hátszágában jegecesedtek ki. De egyben érzékelteti azt is, hogy az óromániai bizantikus szellem és az erdélyi európeéerebb szemléletmód differenciái milyen antagonizmushoz vezették el koronként országunkat. És előrevetítve Dandea következtetéseit: Ceaușescu külpolitikai hóbortjai, bohóckodásai mennyire válhatnak számunkra pusztító valósággá, s milyen mértékben oszthatják meg magát a románságot is.

(Ara-Kovács Attila)

D O K U M E N T U M O K

Dr. Emil Dandea

Erdély sérelmei és a kisebbségi kérdés

/Részletek a Maros megyei liberális párti képviselő parlamenti beszédéből, mely a Képviselőház 1928. október 31. és november 1-i ülésén hangzott el./

(Ara-Kovács Attila)

Tisztelt Ház!

A régi erdélyiekkel - egyesekkel közülük elvi szempontból sem értünk egyet (ami a kisebbségi kérdést illeti), de ha a Kárpátokon inneni testvéreinkkel egyet is értünk elvileg, különbségek mutatkoznak közöttünk a gyakorlat szempontjából azokban az esetekben, amikor egyféléképpen beszélnek itt, Bukarestben, a Képviselőházban, és másként, amikor ott a helyszínen tartózkodnak.

A tegnapi napon a Ház szónoki emelvényéről olyan szavak hangzottak el a Magyar Párt képviselőjének szájából, amelyek mellett nem lehet némán elmenni.

Azt mondotta: "... a kormány egyik igen tisztelt tagja figyelmeztetett bennünket, hogy ha a Magyar Párt udvarhelyi határozatai értelmében a Nemzetek Szövetségéhez fordulna, a magyar párti urak önmagukat keverik gyanúba, ui. más célokat is követhetnek, mint a magyar kisebbség jogainak biztosítását a román állam keretei között." S a szónok tagadja az utóbbi szándékokat.

Ám mi, az ifjabb erdélyi korosztály, azt hisszük, hogy roppant sajnálatos lenne, ha a kormány bármelyik tagja azt hinné, hogy a Magyar Párt udvarhelyi ülésének határozata értelmében azért fordul a Nemzetek Szövetségéhez - s valamely román miniszterben felébredne a gyanú - mert azoknak, akik a Magyar Párt élén állnak, *más céljuk is* volna, mint Nagy-Románia területébe örökre bekebelezett magyar paraszt népeesség boldogítása!

Nekünk, többieknek, akiknek minden őse közöttük élt, akik között élünk, akik közül egyesekkel még személyes kapcsolataink is vannak, nem volt szükségünk az udvarhelyi határozatokra, hogy gyanút fogjunk, mert él bennünk a mélységes meggyőződés, hogy nem egyszerűen más céljaik is vannak, mint a magyar elemek boldogítása Romániában: hanem csakis *más* célok szolgálatában állanak.

Hiszen éppenséggel a Magyar Párt szónokát a sors különös fintorából oly módon választották meg, hogy minél inkább kifejezésre jusson a Magyar Párt vezetőinek ez a fajta ténykedésük, mert ezek az urak nem többek és nem kevesebbek, mint egyszerű sérelemgyűjtögetők, s ha nem akadnak sérelmek, akkor tesznek róla, hogy szülessenek, maguk találjanak ki panaszokat!

Ugyanis, képviselő urak, Willer úr (Willer úr dupla w-vel, olyan betűvel, mely nem is létezik a magyar ábécében), miféle erkölcsi jogon jön ebbe a Parlamentbe, s kér jogokat a kisebbség számára, mondván, hogy törvényhozó miért másféle, és nem az etnikai szempontokat veszi alapul.

Miért más szempontokat? Azért, mert hogyha szigorúan az etnikai kritériumokhoz kötnénk magunkat, akkor Willer úr nem lehetne magyar, ugyanis őurasága nem magyar származású - sváb - semmiképpen sem magyar!

Minekutána ecsetelte, hogy mennyit szenvednek a magyarok Erdélyben, én rá fogok mutatni azokra, akiknek Erdélyben el kell szenvedniük a megaláztatást és a kulturális károkat - később megmondom, hogy kik azok -, és rámutatok Willer úr állításainak tarthatatlanságára is, miszerint a közhivatalokban nem lehet magyarul szólni. (...)

Képviselő urak! Mint mondtam, a háborús korosztálynak elvi ellentétei vannak a kisebbségi kérdést illetően a régi erdélyiekkel, kiket nagyjából a Nemzeti Parasztpárt képvisel. Megvetjük szabaddóműves eszméiket, melyek a háború előtről ragadtak itt; miként egy kolozsvári előadáson mondotta egy természetesen ifjabb vezető képviselőjük: sok erdélyi hordozza még magában mintegy posztumusz fertőzését a budapesti gettónak.

Ez a posztumusz budapesti gettószellem nyilatkozott meg, s nyert teret nemrég a közismert kolozsvári perben, ahol láthatóvá vált, milyen élénk ez a háború előtti áldatlan befolyás, s ahol a Nemzeti Parasztpárt egyik élenjárója elkövette azt az esztelenséget, hogy kijelentse - elméletben maga is kommunista. (Utalás az 1928-as kolozsvári kommunista perekre.)

Nem hiszem ezt, s kérem, Önök se adjanak neki hitelt. Nem kommunista ő. Teljességgel lehetetlen, hogy kommunista lenne. A román és a kommunista úgy fér meg egymással, mint a tűz a vízzel. Nem verhet szállást e két fogalom ugyanabban a személyiségben. Kijelentése propaganda-fogás volt, tehát mentsük fel. (...)

A százas bizottság egyes tagjai ma is lapjukban a *Patriában* azt prédikálják, hogy a boldogság, elsősorban a román haza boldogsága a kisebbségek boldogságától függ, tehát nekünk semmi más dolgunk nincs, mint hogy minél boldogabbá tegyük - minden rendelkezésünkre álló eszközzel - a kisebbségeket, mert ez jelenti a mi boldogságunkat is.

Emellett felemlégetik a kisebbségekre vonatkozó Gyulafehérvári Határozatokat is.

Képviselő urak! Mi is ott voltunk december elseje nagyszerű napján Gyulafehérváron! Hiszen a Nyugati Hegység nemzeti gárdája állt őrt a felemelő népgyűlésen.

Ám mi csak egyet tudunk: hogy a román nép Gyulafehérvárott egy lélekkel, egyhangúlag és tiszta szívvel csupán a Határozat első pontját fogadta el: azaz a teljes nemzeti szabadságot, az egyesülést, feltételek nélkül! (...)

Minekutána ott kimondatott ama történelmi döntés, a zajos lelkesedés és az örömkönnök mindent elnyomtak. Nem hallgatta és nem hallotta senki sem, amit azután mondtak. A Határozatok többi pontjai korszerűtlen parafrázisai voltak csupán az 1792-es *Supplex Libellus Valachorumnak*, a balázsfalvi Szabadság Mezején elhangzott határozatoknak, amelyeket Simion Bărnuțiu szerkesztett 1848-ban, és az 1892-es Memorandumnak.

Uraim! Ha a gyulafehérvári magatartást érthetővé is teszi azoknak az időknek a zűrzavara, cseppet sem világosak számunkra a Nemzeti Parasztpárt elvei a kisebbségi kérdés tekintetében.

Valóban, Uraim, 1924-ben Iuliu Maniu úr - e párt elnöke - előadást tartott a Román Társadalomtudományi Intézetben (Institutul Național Român) a kisebbségi kérdéstről, amelyben megismételte a gyulafehérvári ígéreteket: megadni a kisebbségeknek azt a jogot, hogy saját nyelvükön végezzék közigazgatásukat, e nyelven tanuljanak és bíraskodjanak a kisebbségekből álló szervezetek segítségével az egész ország területén.

A gyűjtemény, ahol az említett előadás szövege is napvilágot látott, annak 231. oldalán Maniu úr azt állítja, hogy Gyulafehérváron a fentebbi jogokat nem csak a Kárpátokon túli területek, de Románia egésze számára adták, és követeli, hogy az ország új alkotmánya és az azt követő törvénykezések eme határozatokban fogant szellemben hozassanak meg.

Szeretném látni, uraim, Maniu urat, amint ezeket pont egy erdélyi népgyűlésen jelenti ki, kíváncsi volnék, ha lenne mersze ezt megcselekedni, mivel elvei homlokegyenest ellenkeznek nem csupán a lehetőségekkel, az állam legfőbb érdekeivel, de az általános erdélyi közhangulattal is. Azt hiszem, hogy nem létezik még Maniu úr pártjában sem, de ama híres százak között sem egyetlen ember is az ifjabb generációból, aki egyetértene vezérének ezekkel a kijelentéseivel, minthogy - amint jeleztem - azok a közhangulattal ellentétesek, megvalósításuk anyagilag lehetetlen, ugyanakkor közjogilag képtelenségnek tűnnek.

Hiszen még a párizsi kiegészítő békeszerződésben, az ún. nemzetiségi szerződésben, melyet egy évvel Gyulafehérvár után írtak alá, még ott sem tartották szem előtt az ún. Gyulafehérvári Határozatokat. A szerződés csupán a székelyekre és a szászokra vonatkozik; a többi kisebbségekről nem is történik említés, a zsidókon kívül, akik számára polgárjogot biztosít. (...)

Magától értetődő, hogy négy esztendővel az Egyesülés megvalósítása után a nagy államférfiú és hazafi, Ion Brătianu vezetése alatt álló kormány nem lehetett tekintettel a Gyulafehérvári Pontokra, határozatokra a kiegészült ország alkotmányának megszerkesztésekor, hanem - miként ez természetes - csupán a nemzetközi szerződésekre, és mindenek felett az állam legfőbb érdekeit tartotta szem előtt. (...)

A statisztika és a történelem egyaránt azt bizonyítja, hogy anyagi szempontból lehetetlen lenne alkalmazásuk.

Íme a számadatok: a 17 millió lakos 74%-a román, azaz 12,5 millió lélek, a 26% kisebbségi 4,5 millió embert jelent.

Az összehasonlítás kedvéért az utódállamokban a következőképpen fest a helyzet: Csehszlovákiában 48% cseh, 18% szlovák és 34 % kisebbségi van, ám a kisebbségekből 30% német, akik zárt tömböt alkotva az ország nyugati határa közelében élnek.

Lengyelországban az uralkodó nemzet 66%-a a lakosságnak, és itt is az ukrán kisebbség zárt tömbökben él a hasonló nemzetiségű testvéreitől elválasztó határ mentén, az ország lakosságának 30%-át alkotva.

Jugoszláviában mindhárom államalkotó nemzet: a szerb, a horvát s a szlovén együttesen az ország népének 80%-át jelenti.

Köztudomású azonban, hogy az utóbbi esetben felekezeti különbségek léteznek az uralkodó nemzetek között, és láthattunk, hogy másféle sajnálatos különbségek is akadnak ugyanazon uralkodó nemzet fiai között.

Romániában a kisebbségi kérdés - elnézést kell kérem mind Maniu úrtól, mind a magyar párti uraktól, ha ellentmondok nekik, lehet, hogy egyesek a többség közül sem lesznek velem egy véleményen, de mint mondtam, őszinte és elfogulatlan leszek - véleményem szerint a kisebbségi kérdés *nem is* olyan fontos és bonyolult probléma, hanem igenis nagyon egyszerű kérdés azok számára, akik ismerik, és akik nem a pillanatnyi választási erőegyensúly helyzetéből tekintenek reá, hanem a román nemzet érdekeinek legfőbb szempontjából.

A kérdés csakis a csatolt területeken (provinciile alipite) merül fel, semmiképpen nem a szabad Órománia 30 megyéjében, amelyek színrománok. A fennmaradó 41 megyéből mi, románok, harmincban abszolút többséggel rendelkezünk, öt esetben relatív többségben vagyunk. A kisebbségek, akik abszolút többséget alkotnak, csupán a három székely megyében, és pedig Csík, Udvarhely és Háromszéken vannak, míg Temes-Torontál, Cetatea Albă (Dnyeszterfehérvár), Durostor és Caliacra megyékben a különböző nemzetiségek alkotják az abszolút többséget egy erős román kisebbséggel szemben.

Ha a kérdést most már a történelem és a valós helyzet szempontjából vizsgáljuk, azt látjuk, a Dnyesztertől a Tiszáig terjedő földön a román nép bölcsője érintetlen maradt, egyfelől latinságunk, másfelől a románság egyneműsége és életképessége tekintetében. A románok mint területeik ősi és őshonos lakossága mindig és mindenütt urai voltak a mai román földeknek. A földünk feletti uralom átvétele, a politikai birtoklás a nemzeti impérium keretei között késhetett, de nem lehetett ezt a folyamatot megsemmisíteni. A román etnikai tengerbe a hódítások, melyeknek időlegesen alá voltunk vetve, mesterségesen idegen kolóniákat létesítettek, hogy uralmukat stratégiai és gazdasági tekintetben fenntartsák. A 12. században a székelyeket hozták be Erdélybe, a 13. században a szászokat, és hogy a török hódoltság után maradó pusztaságokat kitöltsék, a 18. században svábokat telepítettek be. Azontúl az idegen rendszer nemcsak minden eszközzel kedvezett az idegen elemek behatolásának a román tömegek közé, különösképpen a városokba, de megakadályozta természetellenes módon és karhatalommal a román nép feltörését, terjeszkedését és magát a megélhetését is.

Uraim! Köszönettel tartozunk a magyar történészeknek, akik összegyűjtötték ezeket az intézkedéseket, amelyek a román elemek elfojtására születtek.

Szinte valamennyi erdélyi városban: Désen, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Tordán stb. a régebbi vagy újabb statútumokban "expressis verbis" kimondatik, hogy akármely román jőne a városba, megfogattassék és karhatalommal kidobattassék onnét". (...)

Bukovinában és Bessarábiában, Uraim, nem vethető fel tk. a kisebbségi kérdés, minthogy ezek a tartományok színrománok voltak az 1885-ös és 1812-es elrablásukig.

Ugyanakkor le kell szögeznünk, hogy a románság homogén földrajzi elhelyezkedésével, etnikai, kulturális és vallási egységével szemben, kisebbségeink minden tekintetben valóságos mozaikot alkotnak. Románia nemzetiségei az egész ország területén szétszórtan élnek, és többséget csakis a három előbb említett megyében jelentenek. Ílymódon egyetlen kisebbség sem követelhet a román hazában önálló hazát vagy megyét, kivéve talán a három megyét, ahol abszolút többségben vannak.

Megjegyezni kívánom, hogy a kisebbségeknek nem áll módjukban megfékezni semmiképpen sem a mi román törekvéseinket, kivéve, ha nem kapnak segédkezet a kormányon lévőkötől, amint ez minden időben megesett, és hangsúlyoznom kell, hogy előfordultak esetek, kezdve pontosan a Kormányzó Tanáccsal (Consiliul Dirigent) és folytatva a többi kormányokkal, midőn emezek segítették a kisebbségi akciókat.

Vizsgáljuk meg ezúttal csupán a legjelentősebb kisebbséget: a magyarokat.

A székelyekkel együtt is csak 7 és fél százalékát alkotják az ország lakosságának, ugyanis egymillió háromszázezren vannak a 600 ezer székellyel együtt.

De ne tévesszük össze a két nemzetiséget, hanem jegyezzük meg, hogy négy és fél százalék magyar és három százalék székely találtatik hazánk népei között; mert meglehet, hogy etnikai szempontból ugyanahhoz a mongol fajhoz tartozik a két nemzetiség, de a székelyeknek nemcsak külön múltjuk van, de a magyarokétól igen jól elkülöníthető történelmük is. Azonfelül mind a magyarok, mind a székelyek külön-külön háromféle vallásúak: reformátusok, római katolikusok és unitáriusok. Tehát egyik sem egységes legalább felekezeti szempontból. A székelyek zárt tömbökben laknak Udvarhely, Csík és Háromszék megyében, a magyarok egyetlen vármegyében sem rendelkeznek legalább relatív többséggel, szétszórtan élnek, amiként mesterségesen szertetelepítették őket - exotikus növényeiként a román rögnek.

A legékebben szóló bizonyíték annak bizonyítására, hogy a magyarok és a székelyek két külön nemzetiséget takarnak történelmi tekintetben, az, hogy 1848-ig Erdélyt - miként

ismeretes - az ún. Unio Trium Nationum alapján kormányozták, azaz a magyarok, a szászok és a székelyek. A Habsburg uralom alatt ezek különálló nációk voltak, nem értem, miért lenne ma kötelességünk egy nemzetiségnek tekinteni őket, ellentétbe kerülve ílymódon a békeszerződésekkel és a történeti igazsággal.

A párizsi békeszerződés ui. a történeti igazságot és a valós tényállást szentesítve csupán szászokról és székelyekről rendelkezik. A szerződés 11. cikkelye kimondja: "Románia beleegyezik abba, hogy a román állam felügyelete alatt az erdélyi székelyek és szászok közösségeinek helyi önrendelkezést biztosítson vallási és iskolaügyi tekintetben."

Ennyit s egy jottányival sem többet: a székelyeknek és szászoknak vallási és iskolaügyi tekintetben.

Tehát az érdekelteknek be kell látniuk: itt az idő, hogy felhagyjanak ezzel a szándékos összezavarással.(...)

És ílymódon generációnk szerény véleménye szerint, amely magát némiképpen dinamikusnak tartja, szóval nekünk nem kellene más kisebbségekkel szóba állnunk, csupán a párizsi szerződésekben említettekkel - a székelyekkel és a szászokkal illene tárgyalnunk, azontúl senkivel semmi dolgunk.(...)

Nem áll érdekünkben és lelkünk sem oly sötét, hogy miként ők tették a Memorandum-per résztvevőivel, börtönbe vessük a magyar párti urakat ezért (azaz azért, mert a Nemzetek Szövetségéhez fordultak kisebbségi panaszukkal). Mi a szerződések szilárd talaján, az ország legfőbb érdekeinek és az igazság alapján állunk, ennek következtében nem félünk a Nemzetek Szövetségének döntésétől, amely csakis a mi érdekeinknek, a román vélemény, mely magával az igazsággal egyenlő - oldalán állhat.

Természetesen a nemzetiségek általános követeléseikhez - mint a sajtószabadság, a rekvirálás megszüntetése, az adótörvény igazságos alkalmazása, az, hogy az erdélyi bankok nagyobb hitelt kapjanak a Nemzeti Banktól, mi is csatlakozunk.(cc.)

A többi magyar követeléseket illetően, mint pl. azoknak a tisztviselőknek a visszavétele, akik megtagadták az eskütételt a román állammal szemben, a magyar nyelv kötelező használata egész Nagy-Románia területén, ahol legalább 10-20% magyar található, a fenti komolytalan követelésekkel szemben a leghatározottabban tiltakoznunk kell.

Meg kell állapítanunk, hogy most nemesak nem helyezhetők vissza állásaikba azok a tisztviselők, akik megtagadták az esküt, tehát előre megfontolt szándékkal megvetően cserbenhagyták a román államot, és most alázatosan somfordálnak vissza álnokul ugyanahhoz az államhoz, de ami a jelenlegi tisztviselői kart illeti, alapos tanulmányozásra szorulna az is, hogy ki lehessen mutatni, miszerint még ma is igen magas a magyar hivatalnokok aránya Erdélyben.

Teljesen tisztában lévén számbeli fölényünkkel, latin fajú felsőbbrendűségünkkel, igen esetenként, a pillanatnyi szükségleteknek függvényében - mely természetes, a román nyelvre nézve kedvező módon fog eltolódni - beszélünk a jövőben is magyarul, azokban a megyékben vagy helységekből magyarul, ahol abszolút vagy szinte abszolút többségben vannak, de nem a Nemzetek Ligájának nyomásától megzsarolva, hanem önkéntes leereszkedéssel a becsületes állampolgárok szintjéig, akik még nem tudnak románul, és semmiképpen sem azért, hogy az agitátorok ezt kihasználva a tudatlan tömegeket fölhergeljék.

Véleményünk szerint még Kisebbségi Statútumra sincs szükségünk - amiként a tegnapi szónok óhajtotta annak megalkotását - erre semmi szükségünk, nemhogy egy kisebbségi

törvénykönyvre! Alkotmányunk megoldotta a kérdést alapjaiban: egy jó, tisztességes és román közigazgatás magától is elvégzi a többit.

Ezúttal is elismerem, hogy a kisebbségi kérdést ki kell emelni a pártpolitika keretei közül. Nem engedhető meg, hogy a választási hadjáratok szereplőjévé váljak, és egymást túllicítálják e tekintetben is.

Képviselő urak! Lehet, hogy Erdélyben a közhangulat sovinizta, de mindenesetre csakis a szó nemes értelmében, azaz abból a vágyból ered, hogy a román népet ki akarja emelni a gazdasági és százados kulturális nyomorból.

Soha nem akart ez a sovinizmus másokat elnyomni, nem akart mást soha, mint bennünket felemelni.

Ha olykor érzelmesebbekké váltunk, vagyis nem tudtunk mindenkire egyazon mértékkel tekinteni, hogy nem tudtunk csodálattal adózni az ún. erdélyi kisebbség kulturális alkotásainak ugyanolyan mértékben, mint egyes ókirályságbeli testvéreink ámuldoznak rajta, ennek magyarázata abban rejlik, hogy olyan sokat szenvedtünk, és mert látjuk, ha összevetjük a sajtójainkat a kisebbségiekével, hogy még mindig nem vagyunk ott, ahol pedig már lehetnénk.

Ha tehát egy-egy elszigetelt esetben, mikoron valaki sorainkból nem bizonyul elég higgadtnak a kisebbségi kérdés megítélésében, ez a nemzet önfenntartó ösztöne reakciójának és a nemzeti eszményképnek számlájára írandó, melyeket a jövőben is állandóan fejlődőnek szeretnénk látni.

Ezzel a hitvallással az erdélyi nemzet egyöntetű véleményét fejezzük ki, és különösen a saját korosztályunkét, mely bátor erről az emelvényről kijelenteni, hogy e tekintetben is egy és oszthatatlan véleménnyel van akár Bánátban vagy Erdélyben éljen, *bármely párt* tagja legyen.

Mély meggyőződésünk, hogy szükség esetén az ország érdekeinek védelmében bátran számíthatunk a parasztságra nemzetiségétől függetlenül. Ami az értelmiséget illeti, itt csak a románok jöhetnek számításba, és részben, meghatározott körülmények között, a szászok is.

Tökéletesen ismerjük, uraim, kisebbségeink lelkületét, hiszen a közelmúltig mi is kisebbség voltunk a liberálisabb Ausztriában és a sovinizta Magyarországon, miként önök is nagyon jól tudják. Ismerjük a kisebbségi politikusok legrejtettebb gondolatait és érzelmeit is, sajtójukon és tetteiken keresztül. (...)

Uraim! 74%-a az országnak a miénk, tehát engedékenyek lehetünk, ugyanakkor méltóságteljeseknek is kell lennünk.

Tíz esztendő telt el az Egyesülestől, és sok helyütt a választási konjunktúra folyamánként mi, erdélyi románok odáig jutottunk, hogy úgy kezelnek bennünket a magyarok, mint Tisza idejében. Ez nem magyarázható másként, csak - amint már mondtam - már a Kormányzó Tanácstól kezdődően és mostanáig, akadtak románok, politikusok vagy azok csatlósai, akik segédkezet nyújtottak ahhoz, hogy ebben a megalázó helyzetben tartsanak bennünket továbbra is.

Ez a nyitja annak is, hogy a románok magyarosítása manapság is szedi áldozatait a székelyföldön. A gazdasági bojkott és elnyomás folytatódik a románság rovására, néhol erőteljesebben, mint a magyar időkben. Azután itt van a román nyelvvel szemben megnyilvánuló ellenállás. A magyar párti képviselők minden siránkozásával szemben, hogy a román hatóságokkal nem lehet magyarul értekezni, száz és száz esetet tudnék szembeszegezni, miként dacolnak a román nyelvvel a román közhivatalokban. (...)

Mit szólnak, uraim, ahhoz, hogy a minap is sajnálatos módon arra kényszerültem, hogy személyesen lépjek közbe, hivatalos megkereséssel forduljak egy iskolai felügyelőséghez annak érdekében, hogy három román tanulót bocsásson ki a magyar iskolából, és román iskolába írassa át. Mindkét iskola állami... Az iskola igazgatója nem akarta másként kibocsátani ezeket a románokat a magyar iskolából, hogy a románba menjenek, s még ők állnak az erdő felől, hogy a közoktatási törvény elnyomja a magyarokat. (...)

Ismételten hangsúlyozom, ez az észjárás teljességgel különbözik a magyar parasztság nagy részének és az alsóbb értelmiség egy részének mentalitásától, mert szemben velünk, románokkal, a magyaroknál a felsőbb réteg teljesen zárt kasztot alkot a lakosság többi részéhez viszonyítva, a kettőnek egymáshoz semmi köze sincs, sem lelkiekben, sem társadalmilag, sőt a legemibb érdekeikben is homlokegyenest ellenkezőek.

A magyar paraszt a román paraszttal együtt örül a román földreform által juttatott földnek, míg a nagybirtokos politikusok vagy azok, akik a zsoldjukban állnak, a fogukat csikorgatják, hogy birtokaikat elvették. Másfelől a magyar paraszt éppenúgy megbecsüli, mint a mi parasztjaink, ezt a földet, s már hallatán is reszket annak, hogy elveszítheti, ha az optánsper a magyar fél nyeri meg, vagy más, hasonló okok miatt, míg az urak a másik országból visszafojtott lélegzettel lesik, nehogy a nemzetközi fórumok a románok mellett tegyék le a garast az optánsok pörében. (...)

Uraim! Van a megyénkben, Maros megyében egy falu, melyet azelőtt Vécsnek (Jeci) hívtak. Ott egy valamiféle Kemény bárónak volt egy kastélya. Abban a kastélyban halt meg a vallási unió létrejötte után a gyulafehérvári ortodox metropolita (érsek), Sava Brancovici, aki, mivel nem fogadta el az uniót, lemondatták püspöki székéből, és véresre verték Gyulafehérvár piacán. Abban a kastélyban vetették börtönbe, ahol lelkét is visszaadta teremtőjének. Ezt a Vécs nevű községet mi, a helybeliek mindjárt az (1918-as) egyesülés után átkereszteltük Brâncovenestinek, ennek a vértanú metropolitának az emlékére, aki őseinek hitéért halt meg. Úgy esett, hogy később ezt a kastélyt a magyar írók bevallottan irodalmi üléseiknek szentelték "Helikon" néven. - Így nevezik ők az irodalmi egyesületet, hol állítólag irodalommal foglalkoznak. Elég az hozzá, hogy nem érezték jól magukat ezek az urak a kastélyban, annak ellenére, hogy roppant fényűző, minthogy a község elnevezése bántotta őket. Midőn arról volt szó, hogy vonatjegyet kérjenek vagy valamilyen bizonylatot az előjáráságtól Brâncovenesti néven, mindig megjelent a szemük előtt a szegény oláh vladika képe, akit ők öltek meg, és aki ebben a kastélyban lehelte ki vértanú lelkét.

S akkor mit cselekedtek? Bukarestbe jöttek, anélkül, hogy valaki is tudott volna erről közülünk, a helyi lakosok közül; megjelentek a Közlekedésügyi Minisztériumban, és kérelmezték, hogy változtatnák meg a falu nevét. Milyen indokkal? Be akarták bizonyítani lojalitásukat, mondván, hogy ha már a községben egy írói egyesület, a "Helikon" található, ahol irodalmi üléseket tartanak, a román-magyar lelki közeledés érdekében is, ők felajánlják, hogy a község viselje egy arra érdemes író nevét, a román nép fiáét. S akkor, uraim, megállapodtak, hogy a falu viselje Delavrancea nevét. És ma az állomás Delavrancea nevét hordja. Azok a főhivatalnokok a Közlekedési Minisztériumban azóta is - természetesen - szentül meg vannak győződve ezeknek a magyaroknak rendkívüli hűségéről, akik megjelentek Bukarestben, és felajánlták, hogy az a község, ahol irodalmi üléseiket tartják, viselje egy román író nevét.

És a fenti bukaresti körökben természetesen megerősödött a meggyőződés, hogy mi, erdélyiek rágalazzuk a magyarokat, és különösen a mi hőzöngő fiatal nemzedékünk ludas ebben, akikkel nem lehet komolyan szót érteni. (...)

Forrás: (Fordítás) Dr. E. Dandea Doleanțele Ardealului și problema minorităților c. könyvéből,
Bucur, Imprimeria statului 1929. - az egykorú parlamenti jegyzőkönyv alapján.

A CENZÚRÁN INNEN

Az RKP decemberi ún. “nemzeti konferenciájának” visszhangjai

Tiltakozunk!

A Román Kommunista Párt decemberi nemzeti konferenciáján Hajdu Győző, a marosvásárhelyi Igaz Szó c. folyóirat főszerkesztője felszólalásában olyan valótlanosságokat állított, és olyan hangvételt engedett meg magának, amely nemcsak azokat szégyeníti meg, akiknek nevével visszaélt, de azt is, illetve azokat is, aki, illetve akik “tiszteletére” a Romániában élő magyar nemzetiség önbecsülését ilyen látványosan meggyalázta.

Mi, romániai magyarok reménykedünk abban, hogy a - mindenekelőtt bennünket ért - mocskolódo gúnyolódás az utolsó volt, és azok sem fogják tovább tűrni, akiktől mindezzel Hajdu Győző csak újabb érdemeket és kiváltságokat remélt szerezni.

Tiltakozunk beszédének tartalma és hangvétele ellen!

Tiltakozunk a megfogalmazott hazugságok és a beszédből sugárzó személyi kultusz ellen!

Tiltakozunk az ellen, hogy egy ilyen egyén képviselhessen minket, s hogy évtizedeken át kisajátíthassa egyik folyóiratunk szerkesztését!

1982. december 30.

/A tiltakozást több értelmiségi és munkás is aláírta: Bukarestben, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Nagyváradon, Szatmárnémetiben és Temesváron. Se az aláírók neve, sem azok nevei nem kerültek egyelőre nyilvánosságra, akikhez a tiltakozást eljuttatták./

... minden romániai magyar lélek nevében...

/Közvetlenül a “nemzeti pártkonferencia” után került kezünkbe a FÖLDALATTI IGAZ SZÓ c. új erdélyi magyar szamizdat lap. Nem ismervén olvasókörét, szórását és példányszámát, úgy döntöttünk, átvesszük a benne közölt cikket és fölhívást abban a reményben, hogy a cenzúrátlan szó emez új fórumának olvasótáborát talán ezzel is bővítjük./

Hajdu Győzöt az elégségesnél mindannyian sokkal jobban ismerjük. Ismerjük ömlengéseit, melyekkel a 40-es, 50-es évek dicstelen szólamaival igyekszik alkalmanként, kongresszusonként... és pártkonferenciánként túlszárnyalni. No igen, a “fejlődés” és a tervteljesítés e tekintetben nem mellékes kérdés.

Mint ahogy nem mellékes kérdés Románia összlakosságának lelki-erkölcsi megtörése sem, amelynek “tudományosan” meghatározott módozatai s e módozatok leírása - akárcsak a nép kiéheztetésének, a tudományos szocializmus tételeit csomagolópapírként ehhez fölhasználó és ezért azt bemocskoló alkímiája - ott szerepel minden valamirevaló Ceaușescu-irományban és szellemként minden olyan munkában, melynek komoly és felelősségteljes szándéka, hogy zöld utat reméljen és kapjon a mai román társadalom félszemű és féleszű óriásától, a cenzúrától.

E lelki és egzisztenciális megtörés egyik fázisa a magyar szó meggyalázása. Kelet-Európai történelmünk bővelkedik emberi gyengeségekben és embertelen aljasságokban, de soha nem került sor egy nép méltóságának oly fokú meggyalázására, mint amilyennek tanúi lehetünk napjaink Romániájában. S hogy megaláztatásunk teljes legyen, eszközként ehhez épp egy romániai díszmagyart vettek alkalmazásba, aki a decemberi RKP konferencián szerepét a maga módján még túl is játszotta. A szóban forgó szolgálatos szemetes természetesen Hajdu Győző volt. Jellemének megfelelően beszédét írástudói árulással kezdte, állampolgári talpnyalással folytatta, majd kikérte magának hogy - persze rajta kívül - bárki az erdélyi magyarság szószólójának tekintse magát.

A szuperlatívuszok, köztudott, mindig is a hazugság melegágyai voltak. Ha Hajdu mai íróink “soha nem hallott és ismert szabadságáról” beszél, akkor persze már teljesen felesleges a minden jóérezésű emberben ennek hallatára ágaskodó gyanút még további magyarázatokkal tetézni. De Hajdu nem elégszik meg ennyivel, mondhatjuk azt is: szerencsére, hisz mondókájának hazugság voltán így még a gyengébb képességűek is hamar kiigazodnak.

Tapasztalataink szerint - s ezek nem mindenben egyeznek meg a Hajdu Győzőével - e dicső országban dívó szociális vívmányok, melyek egyben az írók számára a földön heverő témák, kellő mértékben jól ismertek. Elég, ha az íróember kilép lakásából, s máris belebotlik néhány garázda rendőrbe, akik (amik) a legszebb jelen reményében egyhavi fizetésüket azonmód tömény szeszre váltó, öntudatos romániai munkásokat véresre verik... Elég, ha a városhatárokon kenyérüktől megfosztott parasztok arcát figyeli. S elég, ha kinyitja a fülét, s kihallgatja a “soha ilyen nem volt még” elégtételét azok hangjából, akik a marosvásárhelyi rendőrség szabadabb szájú bennfenteseitől tudhatják, hogy a szekuritáté és a rendőrség az idén nem kap jutányosan fenyőfát az ünnepekre. “Szerezzenek maguknak!” - szól a napiparancs. “Annyian mászkálnak ilyentájt az utcákon fenyőfákkal. Szedjék ki a kezükből! Elvégre miért rendőrök maguk?!”

Nos, ha mindezt a szóban forgó romániai magyar író gondosan megfigyeli, majd elmegy a helyi laphoz az apró- és gyász híreket szerkeszteni, akkor szabad romániai magyar írónak számít, ki Hajdu Győző dicséretét már meg is szolgálta. S netán, ha ezek ellentétét írná meg

valamelyik romániai lapnak, akkor már a párt bizalmát is magáénak mondhatja. A szabadság útjai Romániában nagyon is kifürkészhetőek.

Szabadságunk letagadhatatlan jele továbbá - Hajdu Győző szerint - irodalmi és kulturális folyóirataink tömkelege, melyeknek színvonalát olvasóik kellő mértékben értékelik is. (Hajdu feltehetően itt a cenzorokra gondolt.) A szélesebb körű olvasótábor valódi véleményét - nézetünk szerint - sokkal hívebben tükrözi az a sokakban fölmerülő kérdés, hogy ha mostoha testvérlapunk, az Igaz Szó például oly nagy elismerésnek örvend, akkor miért kell hűbéresének, Hajdunak, száguldó gyászhuszárként végig-végig iramodnia Erdélyen, előfizetőket felhajtani?

Persze meglehet, hogy Hajdu Győző szándékait az a megfontolás mozgatja, hogy ha már a magyar beszédet kipofozták Románia valamennyi hivatalosnak minősíthető közegéből, akkor legalább a hazugságok frontján lehessen fönntartani a magyar írásbeliséget... De tudja-e garantálni bárki is, hogy egy idő után a román hatóságok meg nem tagadják ezt a "lehetőséget" is?

Mindezért a zagyva és gerinctelen észjárásért Hajdu Győző természetesen köszönetet mond Ceaușescunak, s nem kevesebb, mint "minden romániai magyar nevében". Ha nem lennének mi magunk is "romániai magyar lelkek", akkor talán költői túlzásnak éreznénk ezt a megfogalmazást, vagy egyfajta szemberöhögésnek, amellyel Hajdu, lám a nagy nyilvánosság előtt, megadja az erdélyi magyarság akasztófahumorú kegyelemdöfését Ceaușescunak. De oly régen élünk már Romániában, hogy leszoktunk mind a költészetéről, mind a humorról. Mindent annak veszünk, aminek hangzik, így kevésbé érnek bennünket meglepetések. S e megfontolás alapján Hajdu Győzőt is annak vesszük, ami: mocskos gazembernek, akit megmérni és könnyűnek találni nem stílus kérdése, hanem egyre inkább a diszkreditálás, a lehetlenné tevés társadalmi programja. Mint ahogy a hivatalos Igaz Szó szirénhangjait is éppen ideje lenne már elnémitani, mert ez is egy azon kohók közül, melyekben a lelketlen, lelkiismeretlen írástudás fortélyát sulykolják az írókba, s ezek azok a helyek, amelyeknek helytartói borgőzös beszélgetésekben csak azért szólnak néha kritikusan, hogy a mámor múltával e kritikára fogékony környezetüket az állambiztonságon rögvest föladhassák.

Hajdu azért némi alappal beszélt mégis "minden romániai magyar lélek nevében". Hisz ő az, aki naponta túlad ezeken a naiv és védtelen milliókon. Ha valaki Hajdu Győző valódi életrajzára kíváncsi, akkor elég, ha könyvtára polcáról leemeli Gogol Holt lelkeit.

Mi csak abban reménykedünk, hogy a kétmilliónyi erdélyi magyar azért még nem egészen holt lélek, és meg tudja akadályozni, hogy a Hajdu-félék és társaik végérvényesen kiszolgáltassák őket annak a tébolynak, amelyet Ceaușescu rendszerének neveznek, s amely eddig minden tisztességes emberi kezdeményezést aljas módon megtorpedózott.

Az utóbbi hetekben levelek, levelezőlapok tucatjai érkeznek Erdély különböző részeiből a (hivatalos) Igaz Szó szerkesztőségéhez, a marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színiakadémiára, valamint a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Országos Tanácsához, amelyeknek írói felháborodásukat fejezik ki Hajdu Győzőnek, az Igaz Szó főszerkesztőjének a decemberi pártkonferencián elhangzott felszólalásával kapcsolatban. A levélírók tiltakozásuknak adnak hangot, hogy az említett egyén az erdélyi magyarság szószólójává lépteti magát elő, miközben - nyilvánvaló karrierisztikus ambíciók megnyilvánulásaként - a hízelkedés és talpnyalás demagógiájával eszményi képet fest mostani helyzetünkről.

Fölkérünk mindenkit, ahogy az emberi jóézés és a nemzeti méltóság nevében tiltakozzon e gyalázatoság ellen!

Fölkérjük az írókat, tiltakozásuk kinyilvánításaként ne küldjenek kéziratot a marosvásárhelyi Igaz Szónak, s az elküldött kézírataikat vonják vissza!

Románia az anarchia jegyében

Romániában állóháború folyik. Egy rétegnek a létét veszélyezteti az összlakosság egyre passzívabb visszahúzódása mindentől, ami a hivatalos Románia nevében, szellemében, érdekében történik. A rendszer - a rá nehezedő elképesztő káosz nyomása alatt - nem lehet mást, mint csikorgó fogakkal tudomásul veszi ezt a tétlenséget. Igaz, olykor még kapóra is jön neki, ha a munkásság nem termel, és beéri azzal a létminimummal, amit az ország hagyományos gazdagsága és a természeti erőforrásai kirablásának köszönhetően még mindig biztosítani tud. Csak azok munkaaktivitását követeli - és ezek az iparban nagyon kevesen vannak - akik exportképesen tudnak termelni. No, és persze a megnyomorított parasztságét.

Ceaușescu "ülésszakok" és gyűlések egész sorát verbuválta egybe az év végén, s ezek teljes eredménytelenségét a decemberi nemzeti konferenciával koronázta meg. Az eredménytelenség föltehetően szándékolt volt, és szintén ennek a furcsa állóháborúnak taktikai eleme. A konferencián semmi nem hangzott el azokon a közhelyeken kívül, amelyeket az ország népe már úgylis számtalanszor kénytelen volt végighallgatni.

A felszólalók Ceaușescut biztosították hűségükről, állhatatosságukról s arról, hogy a termelést ennyi és ennyivel fokozni fogják. Természetesen mindenki tudja, hogy a termelést az országban már évek óta, de különösen az 1981-82-es időszakban mindenki *lefokozza*. Hisz a legostobább üzemvezető is betéve tudja már: az állami ellenőrzés és az illetékes minisztérium nem azt kéri számon a termelő egységektől, hogy mennyit termeltek, hanem, hogy mit és mennyit használtak fel a termeléshez. Ha túl sok a nyersanyagfogyasztás, ha nem ritmikusan csökkenő az áram- és üzemanyag-fogyasztás, ha nem drasztikusan csökkenő az anyagi ráfordítások mértéke, akkor ez már szabotázsnek számít.

A konferencián semmiféle politikai kérdés sem merült föl: sok szó esett politikáról, de ezek kivétel nélkül Ceaușescu szellemtelen és kulturálatlan ellenforradalmának szlengjeire szorítkoztak.

Figyelemreméltók csak a nemzeti kisebbségekre vonatkozóan tett kijelentései voltak. Az erdélyi magyarság vezető értelmiségei elleni novemberi terrorakciók, valamint az "emberkereskedelmi" törvény, amely világszerte felháborodást keltett, meglehetősen a figyelem középpontjába állította a mai romániai nemzeti elnyomás kérdését. Ceaușescu nem tehette meg, hogy épp e témában ne fontoskodják, annál is inkább, mert e téma lejárására mozgósítva lettek az erdélyi quislingek is.

Kijelentései e tekintetben is csak tovább fokozták a konferencia egész ostoba, unalmas, semmitmondó jellegének légkörét. Ám az, ahogyan közhelyeit elmondta, mindannyiunk számára még nyilvánvalóbbá tette személyes undorát, ellenségességét, amit a magyarok iránt érez, és nem tette kétségessé azokat a retorziókat sem, amelyekre a parancsokat feltehetően már rég ki is adta, csak fullajtárjai épp az alkalmas szélcsendet várják s a világ figyelmének lanyhulását.

Romániában a magyarság helyzete romlik. A nemzeti konferencia egyedül e téren mutatkozott informatívnak, minden más csak ködösítés volt, s megerősítése annak a széles körben propagált, s főképp a románság számára javallott magatartásformának, hogy a "széleskörű néptömegek" a jelenlegi bonyolult helyzetben nem tudják fölmérni, szintetizálni a különböző hatások perspektíváit. Ceaușescu az egyetlen, aki e vonatkozásban reális kibúvóval

szolgál, s ehhez a nép néma együttérzését és maximális tétlenségét igényli. Ha a nép beszélni vagy tenni kíván, arra elegendő tér nyílik az idegen elemek elszigetelésének és diszkriminációjának terén.

Az új romániai államvallás, a tradicionális emberi és polgárjogokon túl már magát a *marxizmust* is kikezdte. Az a szemérmelenség, amellyel Ceaușescu a maga tantételeit egész történelmünk és a világtörténelem tagadásaképpen megfogalmazta, nyílt fölszólítás arra, hogy a “bástyán belüliek” dolgozzák ki a munkásmozgalom etikai integritását, s ezért e mozgalom tradícióit fölszámoló új elvi és gyakorlati politikai stratégiát.

A kenyeret - köztudott - már alkalmasint megvonták a munkásságtól. A tömegnyomort csak az nem látja, aki a párt vak és vakságában hithű szolgálja. Most a munkát veszik ki a munkás kezéből, a legkülönbözőbb gazdasági trükkökkel csökkentve bérüket, kényszer - és persze fizetés nélküli - szabadságra küldve őket, vagy ahol kell (exportkötelezettség vagy mezőgazdaság), térítés nélkül megnyújtják a munkaidőt.

Az iskolakönyvekből hirtelen eltűnt az a novella, amelyből generációk okulhattak, miképpen kínozta az egyszeri kapitalizmus csendőrsége azokat a munkásokat, akik a házak falára krétával mindössze ennyit írtak: 3x8. Vagyis nyolc óra munka, nyolc óra szabadidő, nyolc óra pihenés, alvás. És mit mond Ceaușescu? A vezetők, de nemcsak ők, hanem “az összes mezőgazdasági szakember” nem alkalmazható, illetve elbocsátandó, “ha nem található éjjel-nappal az egységnél”. (Előre, 1982. dec. 30., 3. old.) A munkásság elrabolt szabadságáról és vasárnapjairól most ne is beszéljünk. S ne beszéljünk a túlórákról, amelyeket nem fizetnek; egyetlen ösztönző, ami egy munkást túlórázásra csábít, hogy ha azt megtagadja, menten fölmondanak neki.

A terror dermedt csöndjében lezárult Románia 1982-es éve. Az erők belső dulakodása persze a mélyben tovább folyik. Az a réteg, melynek Ceaușescu az exponense, egyre fogy - szerencsére -, és szerencsétlenségünkre: egyre agresszívebbé válik. A romániai kisebbségek hangja azonban ma sokkal erősebb, mint valaha.

(Ara-Kovács Attila)

ÁLLÍTÓLAG ...

... ez év nyarán kilenc embert állítottak bíróság elé azzal a váddal, hogy nagy mennyiségű Bibliát csempészték be az országba. A csempészés egy román hajóskapitány segítségével történt, aki bizonyos ellenszolgáltatás fejében hajlandó volt együttműködni néhány német nemzetiségű, de román állampolgárságú kirakodó munkással. Ők voltak azok, akik az országba bejuttatták a szállítmányokat, ezekből három érkezett a Dunán, s egyenként igen tetemes mennyiségű Bibliát tartalmaztak, mintegy 20-30.000 példányt.

A harmadik szállítmánynál a kapitányt valuta- és ékszerlopások kapták, aki a román hatóságoknak azonnal kész volt mindent elmondani, mentség fejében. Így került kopókézre az a kilenc ember, akiket feltűnően súlyos fegyházbüntetésre ítélték.

A szóban forgó személyek németek voltak, de a Bibliák forgalmazása miatt még három ember rendőrkézre került: egy orvos és két tizenéves lány; valamennyien románok és ploiești-i illetőségűek.

A német munkások egyike - nagyon határozott jellemű ember, kit a rendőri bestialitás sem megtörni, sem megalázni nem tudott - elmondta, hogy őt 48 órán át egy üres szobában féllábon-állásra kényszerítették, melléje ültetve egy rendőrkutyát, amely idomítva volt arra, hogy bokájába harapjon, ha le merésznél mindkét lábát tenni. A fogoly azonban rájött, ha szembeköpi a kutyát, akkor - míg az a tisztálkodással van elfoglalva - cserélgetheti a lábait.

Az 1982-es évben folyt amerikai kongresszusi vita csillapítására, a "legnagyobb kedvezmény" elérése végett a román belügyminiszter először Bukarestbe hozta a foglyokat, ezt megelőzően egy olyan vidéki börtönben voltak elhelyezve, ahol többjük egészsége alapvetően megromlott - majd szabadlábra helyezte a 9 embert, és kiutasította őket az országból.

Még csak két megjegyzés: az illegálisan behozott Bibliák német, román és magyar nyelvűek voltak és ingyenesek! Senki soha nem kért pénzt értük, ezzel is ellenpéldáját adva a mai velejéig romlott, korrupst román vezetésnek. Másik megjegyzésünk: a kilenc fogoly kiszabadulását követően nem sokkal *ugyan ezért* letartóztattak egy embert, aki egyedül próbált Bibliát becsempészni Romániába. A letartóztatott azóta eltűnt; családja, környezete semmit sem tud róla. Románia pedig megkapta a legnagyobb kedvezményt.

... 1982 szeptemberében néhány erdélyi megyében egybehívták az iskolák pionír egységparancsnokait. A gyűlésen kielemezték az ország helyzetét és külpolitikai kapcsolatait. Ebben az összefüggésben hangzott el, hogy Magyarország, bár baráti országnak mondja magát, valójában Románia egyik fő ellensége. Mindenekelőtt területi követelése van, melyeknek hangot is ad; kompromittálja ugyanakkor Romániát a nemzetközi fórumok előtt, mint amilyen az ENSZ is. A magyar vezetés külső és belső propagandát folytat, mellyel a Magyarországon levő életszínvonalat dicséri, miközben el vannak nyakig adósodva. Mi - mármint a románok - két éven belül kifizetjük minden adósságunkat, ezért vannak az átmeneti nehézségek. Ezzel szemben a magyar gazdasági káosz miatt rövidesen összeomlik az egész magyar vezetés.

Ezek alapján felszólították a pionír egységparancsnokokat, hassanak oda, hogy - akár büntetés terhe mellett is - megtiltsák a gyermekeknek a magyar rádió és televízió hallgatását, ill. nézését.

... az egyetemi felvételekre vonatkozóan új javaslat látott napvilágot. Bizonyos körök szeretnék keresztülvinni, hogy valamennyi fakultáson vezessék be kötelező felvételi tantárgyként a román nyelvet és irodalmat és a román történelmet. Vagyis akik nem beszélik anyanyelvi szinten a román nyelvet, azok még a magyar vagy német nyelvű fakultásokra se juthassanak be.

... a vasutas iskolákban - az osztályfőnöki órák - a következő tilalmakkal látják el a tanulókat: még egymás között sem használhatják a magyar nyelvet! Nem állnak szóba külföldiekkel, nem adnak, nem fogadnak el tőlük semmit, nem szállásolnak el maguknál "idegent", mi több, be sem engedik őket lakásukba. Az útmutatások olyannyira komornak ígérkeznek, hogy a vasutasoknak értelmükben a külföldieknek még információkat sem szabad adniuk, erre ugyanis csak a vámosok mellé kirendelt biztonsági embereknek van joga...

(Ara-Kovács Attila)